

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

13. Idem ostenditur uberius ex Augustino.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

CAPVT XIII.

Idem ostenditur uberiùs ex Augustino.

ET ista quidem quamvis ad intelligendam Augustini mentem abundè satis sint, solus tamen discursus ejus, quem de isto Adami adjutorio ex professo in libro de correptione & gratia tenuit, ita ad omnia confirmanda manifestus est, ut nihil poenè clariùs dici potuisse videatur. Vnde totus locus paulò accuratiùs expendendus est. Adversus Pelagianos igitur, qui perseverantiam in iustitia, hoc est, qui actus bonos quibus perseveratur in iustitia, suis viribus tribuebant, statim in ipso disputationis exordio assumit Augustinus, quantumvis nunc per Dei gratiam à damnatione liberandi, hoc est, in iustitia collocandi, & perseveranter conservandi esse dicamur, tamen etiam olim Adamum ad perseverandum in iustitia, hoc est, ad iustè operandum usque in finem, gratiæ adjuvantis adjutorio eguisse. Perspicuum est autem, cum de conservandis in adeptæ iustitiæ hominibus cum Pelagianis actum est, de actualis gratiæ adjutorio fuisse certamen: illis vires jam habitas hominis iusti imbecilles esse negantibus, Catholicis affirmantibus. Vnde fit, ut quoadcunq; Augustinus ibi nominat gratiam, vel adjutorium, quæ vel quo liberum arbitrii iuvabatur, ut velle posset aut vellet, semper illud (quo) vel (qua) designet relationem non simultaneæ cooperationis cum arbitrio, sed principij prævenientis actum, quod potestatem liberi arbitrii roborando, simul cum eo unum plenum principium in actum influens constitueret. Per liberum autem arbitrium in istis Augustini locutionibus, non ipsa naturalis potestas tantum, sed semper intelligitur, ut jam bona voluntate, hoc est, ipso habitu divinæ charitatis instructum: *In illa quippe cum fecerat, ut ipse loquitur, qui fecerat vultum: illa quippe sub nomine liberi arbitrii, maxime cum de Adamo sermo est, comprehenditur. Nam Augustini phrasi, de qua supra fusè diximus, liberum arbitrium Adami non erat ullo pacto liberum, nisi per illam divini amoris gratiam: utpote quæ esset ipsissima libertas ejus ad bonum. Ex quo & illa phrasi ejus ibidem, & alijs locis sæpè repetita, quòd Adami arbitrium nunc ita liberum erat, ut bene velle posset, & male, & quòd iam illa peccati merito sit amissa libertas.*

Cap. 11. Hæc enim Augustinus non nisi ratione infusi Adami, dum crearetur, & post amissi habitus charitatis, seu bonæ voluntatis, intelligit: qua præsentè, arbitrium ejus erat liberum, perdita verò non liberum, sed liberandum. Hinc igitur sicut consideratione tum scopi Augustini adversus hæresim Pelagianam, tum phrasi liberi arbitrii, quòd iuvandum esse dicit, tum perseverantiæ, quæ iustorum est, quos tam in innocentia, quam culpæ statu Dei

adjutorio indigere testatur, ipsam nomina adjutorij non possit accipi nisi de illa gratia, quæ arbitrium jam per iustitiam & habitum bonæ voluntatis aut charitatis liberum, adhuc tamen fulciendum est, ne tentationis alicujus irruentis impetu voluntas illa bona deficiat, sed in illa iustitiæ libertate perduret. Quod, nisi communi sensui repugnare velimus, non de ipso charitatis libertatem afferentis habitu, utpote quod sub ipso arbitrio quatenus liberò comprehenditur, sed de distincto & libertatem flexibilem adjuvante adjutorio intelligi debet.

Hoc ergo ut clariùs ac distinctiùs nobis Augustinus exprimeret & imprimeret, ita loquitur: *Tunc ergo dederat homini Deus bonam voluntatem, id est, charitatem seu iustitiam; in illa quippe, ut addit, eum fecerat qui fecerat reatum.* Ecce gratiam habituales, quam ei fuerat in ipsa conditione largitus. Mox verò subjungit: *Dederat & adjutorium, hoc est, dederat et quoque præter bonam voluntatem, ejusdem bonæ voluntatis adjutorium.* Hoc enim sibi vult illud (&) hoc est, etiam, distinctum ergò fuit ab ipsa gratia bonæ voluntatis. Cujus naturam ut magis explicaret: *Sine quo, inquit, in ea non poterat permanere si vellet, id est, et si vellet.* Quo significat, robur addidisse voluntati, ut in ea bona voluntate perseverare posset; ad quod non poterat nudum ejus velle sufficere: & proinde ab ipsa bona voluntate fuisse diversum. Nisi ridiculum omninò fuisse velimus Augustinum, qui dicere voluit, quod sine bona voluntate non potuerit in bona voluntate permanere, si vellet. Nam istam ineptiam ne forsitan et quispiam tribueret, antè dixerat: *Liberum arbitrium ad bonum nihil est, nisi adjuvetur ab omnipotenti bono, hoc est, à Deo.* Nemo quippe ita absurdus est, ut habitum illum omnipotens bonum vocet, vel dubitet, volitionem bonam ab ipsa habituali bona voluntate seu charitate fieri & jvari. Vnde paulò post, hoc adjutorium comparat alimento respectu vitæ: quod sanè à vita, quæ juvatur ut perdurare possit, planè diversum est. Hinc ut eandem ab habituali gratia seu bona voluntate distinctionem indicaret, infra cum bonam illam voluntatem vocasset *fortem & sanam*, nempe ratione iustitiæ nulla cupiditate perturbata, statim adijcit: *Quantumvis, inquit, non defuturo adjutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet, clare indicans, adjutorium illud non cum ipsa jam bona voluntate esse datum; sed postea dandum esse, nec defuturum; cum hoc oportunitas exercendarum actionum postularet, quibus solis præcepta servantur, & iustitia retinetur.* Vnde similiter in Enchiridion ad Laurentium: *Et si peccatum in solo libero*

Cap. 12.

En Enchir. libero 106

libero arbitrio erat constitutum; non tamen iustitia
retinenda sufficiebat liberum arbitrium, nisi partici-
patione immutabilis boni divinum adiutorium præ-
beretur.

Et omnia quidem ista non minus perspicue
probant, non esse concursum illum simulta-
neum, quem Augustinus adiutorium vocet, &
ipsi concomitantem, novâ prorsus istius vo-
cabuli significatione nominant, ut aliquod
singulare gratiæ genus Adamo tribuisse vi-
deantur. Fatentur enim ipsi concursum illum
non aff. re vires ullas agentibus; cum sit in-
fluxus in effectum, non in causam, quæ nisi
aliunde satis fortis fuerit ut aliquid agat, per
illum concursum non fiet fortior. Quæ sanè
Augustino magnopere adversa sunt. Ille nam-
que sæpè repetit, sine illo adiutorio hominem
primum non potuisse permar. ere; cum illo potuisse,
si vellet. Quibus phrasibus indicat apertissime,
ipsam potentiam fuisse eo presente non modo
roboratam, sed tributâ, absente diminutâ atq;
detractam. Hinc de Angelis & hominibus:

Cap. 11.

*Si hoc adiutorium eis defuisset, non utique sua culpa
cecidissent. Et causam adjicit: Adiutorium quippe
defuisset, sine quo manere non possent, perspicue in-
dicans, aliquid ipsi potentia illius adiutorij
subtractione fuisse deluturum. Ad Dei quippe
simultaneam cooperationem non possunt illa
sine manifesta absurditate torqueri. Primum,
quia sine illo concursu Dei non solum homo
aut Angelus in iustitia permanere non potest;
sed nec ex iustitia cadere potest. Sive enim
actione, sive etiam sola voluntate, sine illa
Dei cooperatione peccare non potest. Hoc au-
tem Augustini doctrinæ non est dubium esse
contrarium, ut qui in hoc ipso loco diversita-
tem creatæ potestatis ad bonum & malum,
certissima distinctione discernens: Ad malum,
inquit, sufficit; ad bonum nihil est, nisi adjuvetur
& alibi ab omnipotenti bono. Quam differentiam alibi
sæpè tradit.*

*Lib. v. de pecc
merit. c. 5. &
19 & alibi ab
omnipotenti bono
passim.*

Secundò, quia naturam adiutorij hominis
lapsi ac stantis comparans Augustinus, sæpè in-
dicat differentiam illam tantummodo atten-
dendam esse secundum majus & minus, effi-
caciùs & inefficaciùs ita nèpe, ut per unum fie-
ret ut velimus, per alterum ut velle possimus:
utrumque ergo robur afferebat, etsi majus aut
minus. Concursus autem ille simultaneus nul-
las confert causis agentibus vires, sicut apud
Recentiores in consensio est: sed sese viribus
creatæ potestatis accommodat, ita ut, si fortè
ante concursum infirmæ ad agendum fuerint,
nunquam illa adjectione roborentur, ut firmæ
fiant; si firmæ, nunquam illius subtractione
debilitentur, ut infirmæ fiant. Nunquam
enim illum libero arbitrio ad agendum præ-
parato subtrahi, axioma Recentioribus rece-
ptissimum est.

Hinc tertio manifestum est, non posse esse
illam simultaneam cooperationem Dei. Au-
gustinus enim docet, istud adiutorium Ange-
lis & hominibus ante lapsum nullo modo de-
esse potuisse: quia si defuisset, non utique sua culpa
cecidissent: postea verò, peccatum hominis esse

A illius subtractione punitum: Nunc autem, in-
quit, quibus deest tale adiutorium, (quale Adam
habuit) iam pœna peccati est. Iuxta Recentiores
autem certissimum est, cooperationem illam
nemini in pœnam, sed solum agere nolenti
subtrahi, hoc ipso videlicet, quo non agunt.
Cum enim cooperatio sit, essentialiter simul,
secum agentem involvit, quem nunquam de-
stituit nisi ab illo destituatur. Neque verò
etiam nunc illa cooperatio, seu illa gratia con-
comitans quibus subtrahitur à Deo, tanquam
peccati pœna subtrahitur; sed propria liber-
tate repudiatur, eodem prorsus modo, quo
peccare nolentibus eadem illa cooperatio à
Deo subtrahi solet. Non enim vel bene agen-
do velut præmium acquiritur, vel male agen-
do subtrahitur; cum neq; sit meriti præmium,
nec pœna demeriti: sed ab arbitrij humani &
Angelici libertate suspensum, ut naturalis de-
fectus illa cooperatione, semper in malum non
minus ac bonum præsentissimâ, paratissimâq;
suppleatur. In ordine quippe supernaturali
tam illa cooperatio supernaturalis est agenti
supernaturali debita, quam naturalis agenti-
bus naturalibus: pertinet enim non minus ad
naturam talis, quam ad cuiuslibet alterius insti-
tutionem. Vnde sequitur, ut quemadmodum
qualibet natura quicquid faciat tali concursu
adjuvante, viribus naturæ dicitur facere; ita
& Adam viribus naturæ debeat dici potuisse
bene facere, stare, perseverare, quantumvis
sine tali concursu non potuerit; si nullo alio
indiguerit gratiæ adiutorio.

Ex quo emergit aliud argumentum ex Au-
gustino. Docet enim, Adamum istud adjuto-
rium per impetrandi fiduciam accipere de-
buisse: Quandoquidem, inquit, sic erat constitu-
tus, ut si de adiutorio Dei siceret, bonus homo malum
Angelum vinceret. Et continuo adhuc: Quia &
ipsum considerare de adiutorio Dei, non quidem posset
sine adiutorio Dei. Iam verò illa simultanea
cooperatio Dei, seu concomitans illa gratia,
quam ipsi vocant, nec fidendo impetratur, nec
amittitur diffidendo: sed sive Deo quis fidat,
sive diffidat, semper agere volenti præsto est.

Sed est aliud istius adiutorij, quod Adam
habuit, & concomitantis illius cooperationis
Dei capitale discrimen. Nam ex professo do-
cet Augustinus, adiutorium Adami fuisse ad-
iutorium sine quo non, non autem adiutorium
quo, hoc est, fuisse tale adiutorium, ut sine
illo quidem liberum arbitrium in iustitia stare
non posset; non tamen tale, ut illo dato jam
hoc ipso in iustitia staret seu perseveraret.
Quemadmodum, inquit, beatitudo cum data fuerit
homini beato, continuo fit beatus. De qua do-
ctrina plura paulò post dicturi sumus: nunc
satis est intelligere, concomitantem illam gra-
tiam, seu cooperationem Dei ex diametro esse
oppositam ei, quod de Adami adiutorio Au-
gustinus docet. Est enim tale adiutorium, ut
eo dato, jam hoc ipso detur id propter quod
datur. Si enim Deus credenti vel diligenti
cooperatur, jam hoc ipso, quo cooperatur,
homo credit ac diligit. Ex quo fit, ut impos-
sibile

sibile sit, cooperationem illam concomitantem Dei, esse illud adiutorium, quod Adamo & Angelis ex Augustini mente datum est.

Ex his puto perspicuum esse omnibus, qui magis sincerissimæ veritatis agnitione, quam preoccupatæ sententiæ defensione delectantur, Augustini doctrinam ab eorum opinione remotissimam esse, qui adiutorium Adæ & Angelis datum vel gratiam habituales, vel illum communem supernaturalis ordinis influxum esse putant, quo Deus cum homine iusto ad agendum aliunde satis robusto, proficiente, & concitato simul agit, nihil moturus, vel adiuturus, vel roboraturus hominem, vel acturus in homine, si ille ex seipso non agat. Nam per huiusmodi gratiæ adiutoria, quæ pro gratiæ adiutoriis, de quibus erat dilectatio, nunquam vel Pelagiani, vel Semi-Pelagiani, vel Augustinus agnovit; neque Deus regit ambulantes, neque custodit, aut servat periclitantes, neque iuvat infirmos, vel eos infirmari non sinit; neque homines illustrat ut vidant, neque succendit ut ament: utpote quæ neque lumen sint, quo oculi videant, neque scela, quæ vita fulciatur, neque auxilium, quo sanitas ipsa teneatur, neque quicquam eorum in se contineat, quæ Augustinum illi adiutorio tribuisse monstravimus. Quapropter non gratiam habituales, non simultaneam illam cooperationem Dei ab ipsius hominis libertate suspensam, sed verissimæ gratiæ actualis roborantis & adjuvantis auxilium intuebatur, quando præclarissimam illam sententiam protulit, quæ Pelagiana hæresis jugulata est: *Natura humana, etiamsi in illa integritate in qua condita est permaneret, nullo modo seipsum creatore suo non adjuvante servaret. Cum igitur sine Dei gratia salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia potest reparare quam perdidit?* Quorum verborum pondere cuncta quæ de illo adiutorio hæcenus diximus, miræ brevitate comprehendit, & gravitate firmavit, & claritate explicuit. Nam & gratiam definit in illa integritate etiam iusto, hoc est, jam ante

habenti habitualis gratiæ adiutoriū, ad ipsam salutem seu habituales iustitiam custodiendā, ut scilicet declinet à malo, & faciat bonum, esse necessariam; & ita necessariam, ut illo gratiæ adiutorio in custodienda servandaque salute, seu iustitia, iusti imbecillitas adjuvetur ac suppleatur; quia se servare non potest. Sine iustitia enim habitualiter & formaliter inherente eum non posse servare iustitiam, ridiculum est adversus hæreses definire; cum sic nec sine iniustitia habitualiter inherente possit servi habitualis iniustitia. Neque Dei cooperatio quicquam ad iustitiam custodiendam valet: cum illa cooperatio non sit iustitia per eam custodiendā prior, quemadmodum esse deberet; sed ipsa jam eo utique custoditā & iam pregnantē atque actariē posterior. Nec illa prorsus est, quam ibi destruebat Pelagius, & attruebat tota illa Epistola summis viribus adversus Pelagium Augustinus: hinc quæ scilicet ille, & cum quæ hic dicebat, hominem salutē reparare posse, quam perdidit. Quæ verba civinā luce fulgentia, caelesti circumspeditione plena, sententiæ amplitudine miranda, sensus efficacia & ubertate pregnantia, tantopere Romane Sedi & Araulicis Patribus placuerunt, ut ea adversus omnes Pelagianorum cavillationes canonice sanctionis auctoritate tacuerint; & consequenter ea capita, quæ supra de illo primæ integritatis adiutorio ex eius mente, qui illa cōcepit ac tradidit, declaravimus, in Christiæ fidei dogma converterint. Quo mirari satis nequeo illam cuiusdam recentioris confidentiam, mentis Augustini, & Pelagij, & veritatis non satis peritam, qui ausus est dicere, Augustinum *procul dubio* in libro de Corrept. & gratia, ubi de illo jam à se tractat adiutorio, non aliud intellexisse, quàm dona habitualia iustitiæ originalis, gratiæ, & Theologalium virtutum, aliorumque habituum supernaturalium. Quo sanè commento, secundum illa quæ fuscè ex varijs Augustini locis commonstravimus, nihil alienius fingi potest.

Epist. 106.
ad Paulin.

Molin. in
Concord.
disput. 40.

CAPVT XIV.

Quale fuerit istud adiutorium quantum ad operandi modum.

HACTENUS de natura istius adiutorij, quantum ad substantiam ejus disputavimus, ut sciremus quodnam illud sit, an habitus, an concomitans Dei operatio; an verò aliquid actuale actioni prævium: nunc dicendum de adjuvandi modo, qui potissimum ab Augustino in hac materia spectatur. Duplex est enim adiutorij genus, & consequenter duplex adjuvandi modus, unū est adiutorium *quo*; alterum *sine quo non*. Hoc est, unum est, *quo aliquid fit*; alterum, *sine quo non fit*. Exemplis res illustranda est. Nihil est adiutorium, ut videas; sed ita adjuvat, ut eā positā, statim videas, quod in omnibus causis formalibus locum habet. In efficientibus autem

tale adiutorium est illa simultanea cooperatio Dei: illa quippe datā, contestim sine mora fit operatio; quæ nisi detur, nunquam fiet. Pedes verò sunt adiutorium ad ambulandum, navis ad navigandum, non tamen *quo*; sed *sine quo non*. Non enim si adsunt pedes, aut navis, continuo fit ambulatio aut navigatio; sine illis tamen fieri nequit. Tradit hanc divisionem expressis verbis Augustinus, ut naturam adiutorij primi hominis explicet. *Ipsa adiutoria, inquit, distinguenda sunt. Aliud est adiutorium, sine quo aliquid non fit; & aliud est adiutorium, quo aliquid fit. Exemplum primi est: Nam sine alimentis non possumus vivere, nec rationem adferunt alimenta, cui fit ut vivat, quæ motu reducitur.*

L. de cor.
rept. & gra.
c. 12.